

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

2023 m. gegužės 5 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija, susidedanti iš teisėjų Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė), Gedimino Sagačio ir Agnės Tikniūtės, susipažinusi su 2023 m. balandžio 27 d. paduotu **pareiškėjo D. L.** kasaciniu skundu dėl Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. vasario 14 d. nutarties peržiūrėjimo

nustatė:

Klaipėdos apygardos teismas 2023 m. vasario 14 d. nutartimi paliko nepakeistą Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 12 d. nutartį, kuria teismas nutarė atsisakyti iškelti pareiškėjui D. L. fizinio asmens bankroto bylą.

Kasaciniu skundu pareiškėjas prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. vasario 14 d. nutartį ir Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 12 d. nutartį, ir iškelti bankroto bylą arba perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Pareiškėjo kasacinis skundas grindžiamas CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytais kasacijos pagrindais – materialiosios ir proceso teisės normų pažeidimu, turinčiu esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui, taip pat skundžiamame teismo sprendime (nutartyje) nukrypimu nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos.

Atrankos kolegija pažymi, kad kasacinis teismas tikrina žemesnės instancijos teismų sprendimų (nutarčių) teisėtumą tik išimtiniais atvejais, kai yra bent vienas iš CPK 346 straipsnio 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų (CPK 346 straipsnio 1 dalis). Kasaciniame skunde nepakanka vien tik nurodyti kasacijos pagrindą – įvardyti kasacijos pagrindo buvimą būtina pagrįsti išsamiais teisiniais argumentais (CPK 347 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Be to, CPK 346 straipsnio 2 dalyje nurodyti kasacijos pagrindai patvirtina, jog kasacija leidžiama ne teisės klausimais apskritai, bet siekiant, jog kasaciniame teisme būtų nagrinėjamos tik tokios bylos, kuriose keliama teisės problemų išsprendimas būtų reikšmingas vienodam teisės aiškinimui.

Kai kasacinis skundas paduodamas CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, kasaciniame skunde būtina nurodyti buvus pažeistą materialiosios ar proceso teisės normą, teisinius argumentus, patvirtinančius nurodytos (nurodytų) teisės normos (normų) pažeidimą bei argumentuotai pagrįsti, kad teisės pažeidimas, į kurį apeliuojama, turi esminę reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, taip pat kad jis (teisės pažeidimas) galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui.

Kai kasacinis skundas paduodamas CPK 346 straipsnio 2 dalies 2 punkto pagrindu, kasaciniame skunde būtina nurodyti konkrečią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, suformuotą byloje, kurių faktinės aplinkybės yra analogiškos ar iš esmės panašios į bylos, kurioje priimtas teismo sprendimas (nutartis) skundžiamas kasacine tvarka, bei argumentuotai pagrįsti, kad teismas skundžiamame procesiniame sprendime nukrypo nuo tokios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos praktikos. Tai daroma analizuojant apskustuose teismų sprendimuose išdėstytus teisinius motyvus ir juos lyginant su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota teisės taikymo ir aiškinimo praktika.

Pareiškėjo kasaciniame skunde nurodomi tokie esminiai argumentai:

1. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai sprendė dėl pareiškėjo nesąžiningumo, kaip pagrindo atsisakyti iškelti bankroto bylą, nukrypo nuo asmens sąžiningumo vertinimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad nesąžiningu asmuo, siekiantis bankrutuoti, pripažintinas tuomet, jeigu duomenys apie skolų atsiradimo pagrindą, skolininko elgesį su savo finansais teikia pagrindą daryti išvadą, kad jis sąmoningai (kryptingai) leido susidaryti skoloms, tikėdamasis, jog nepatenkinti kreditorių reikalavimai bus nurašyti ar kitais būdais elgėsi itin nerūpestingai, konkrečiomis aplinkybėmis jo elgesį vertinant pagal protinę ir teisingumo principus. Asmens, kuris buvo pemelų pasyvių ir nesiėmė priemonių savo mokumui pagerinti, neveikimas, sistemškai aiškinant įstatymą, pripažintinas nesąžiningu tais atvejais, kai nustatomas asmens suvokimas ir siekis savo padėtį bloginti (jos negerinti) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014). Apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje pareiškėjo elgesį vertino vien pagal aptartus sąžiningumo nustatymo matus, tačiau iš esmės visais atvejais, kuriais konstatavo pareiškėjo nesąžiningumą, pastarojo nustatymo motyvų neaiškino sistemškai su kitais teisminės praktikos ir teisės doktrinos aptariamais sąžiningumo (sąžiningo elgesio) nustatymo kriterijais, t. y. nesąžiningumas gali būti pagrindas atsisakyti iškelti bankroto bylą tik tuo atveju, jei jis turėjo reikšmingą įtaką asmens nemokumui, t. y. turi būti konstatuotas nesąžiningumo ir nemokumo priežastinis ryšys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014; 2015 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-434-686/2015; 2017 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376-219/2017). Vertinant fizinio asmens sąžiningumą, kaip fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo sąlygą, taikytinas sąžiningumo vertinimas gali priklausyti nuo aplinkybių, susijusių su skolininko vykdyta veikla ir skolų kilmės (skolos susidarė iš fizinio asmens kaip verslininko veiklos ar vartojimo), skolininko galimybių atsiskaityti su kreditoriais bei dedamomis pastangomis tai padaryti ir kitomis reikšmingomis aplinkybėmis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-313-313/2021, 44, 47 punktai).
2. Teismai nustatė, kad pareiškėjo nesąžiningumas pasireiškė jo nesiekimu vykdyti skolinių įsipareigojimų, sąlygų jiems didėti sudarymu. Tačiau teismai darydami tokią išvadą, tinkamai neįvertino aplinkybės, kad dokumentų, patvirtinančių lėšų, pasiskolintų iš C. L. ir Z. M. (160 900,94 Eur), investavimą į statybinės rangos projektus, iš kurių siekė gauti pelną (statybinės rangos sutarčių, piniginių lėšų pervedimo kvitų, sutarčių, kurių pagrindu vykdyti projektai ir kt.) nepateikimas teismui savaine negali būti laikoma aplinkybe, įrodančia pasiskolintų lėšų panaudojimo pareiškėjo deklaruotiems tikslams neatitikimą tikrovei, kadangi nuo lėšų pasiskolinimo ir jų panaudojimo deklaruotiems tikslams (lėšos iš kreditorių pasiskolintos 2010 metais) iki prašymo iškelti bankroto bylą praėjo daugiau kaip 12 metų. Tai reiškia, kad 1) tokie dokumentai galėjo neišlikti, kadangi tokio ilgo jų saugojimo termino galiojantys buhalterinės apskaitos dokumentų saugojimo reikalavimai nenumato; 2) tai taip pat reiškia, kad teismas, privalėdamas fizinio asmens bankroto byloje būti aktyvus, galėjo šių aplinkybių buvimui patvirtinti arba paneigti ir, tuo pačiu, pareiškėjo sąžiningumui šiuo klausimu nustatyti, remtis galimų liudytojų (projektus vykdžiusių bei jų vykdydame dalyvavusių pareiškėjo partnerių bei darbuotojų) parodymais, tačiau šito nepadarė. Tai taip pat reiškia, jog šioje dalyje skundžiamame teismo sprendimu padaryta išvada dėl pareiškėjo nesąžiningumo, pasireiškusio neveikimu (pasyvumu) grąžinant turimas skolas, negali būti laikoma pagrįsta, kadangi nepaneigia pareiškėjo sąžiningumo prezumpcijos, o šią išvadą teismas padarė nesiimdamas aktyvių priemonių tiek nustatyti, tiek ir teisingai įvertinti visus būtinuosius

pareiškėjo nesąžiningo elgesio buvimui konstatuoti objektyviusius bei subjektyviusius sąžiningumo nustatymo kriterijus.

3. Apeliacinės instancijos teismas išvada, jog pareiškėjas per 10 metų nedėjo jokių pastangų, turėtam įsiskolinimui grąžinti ar sumažinti, padarė iš esmės netirdamas ir nepasisakydamas dėl pareiškėjo objektyvių galimybių gauti skolų grąžinimui būtinas lėšas iš darbo ar su juo susijusių teisinių santykių, kadangi, kaip žinia, dėl skolų atsiradimo laikotarpiu buvusios ekonominės recesijos, visų pirma palietusios statybų sferą, objektyvios galimybės šioje sferoje uždribti lėšas, kurias būtų galima nukreipti skolų grąžinimui, dėl ženkliai sumažėjusio statybų masto arba visiško statybų sustojimo, buvo labai ribotos ir mažai paveikios subjektyvių pareiškėjo pastangų. Pareiškėjas lėšas, būtinas skoloms grąžinti, siekė uždribti ir darė tai aktyviai, tačiau dėl nepalankiai susiklosčiusių ir nuo jo valio nepriklausančių, t. y. objektyvių aplinkybių – nesėkmingai.
4. Teismai kaip aplinkybę, patvirtinančią pareiškėjo nesąžiningumą, vertino ir tai, kad pareiškėjas aktualiu įvertinti laikotarpiu, t. y. nuo 2012 – 2022 metų, dirbo bent 5 kitose įmonėse, kuriose užėmė direktoriaus pareigas, tačiau jo atlyginimas šiose įmonėse siekė nuo 22 Eur iki 140 Eur per mėnesį, t. y. buvo nepaaiškinamai mažas. Tik dirbdamas UAB „Trenita“, pareiškėjas laikotarpiu nuo 2022 m. kovo mėn. iki 2022 m. birželio mėn. iš viso gavo 5 382,30 Eur, t. y. vidutiniškai po 1 345,57 Eur per mėnesį. Tačiau pareiškėjas siekė uždribti lėšas, būtinas skoloms grąžinti, kadangi aktyviai dalyvavo darbo rinkoje ieškodamas darbo ir įsidarbindamas, tačiau, ne visais atvejais gautas darbo užmokestis atitikdavo turėtus lūkesčius, kadangi visais atvejais buvo susietas su darbo rezultatais, kurie, dėl tuo metu statybų sektoriuje vyraavusios recesijos, objektyviu požiūriu (vertinimu) negalėjo būti geri.
5. Pirmosios instancijos teismo nutartyje, kuria atsisakyta iškelti bankroto bylą, yra neteisingai interpretuojami (cituojami) pareiškėjo duoti teismui paaiškinimai dalyje dėl UAB „Laisvas paukštis“ akcijų pardavimo aplinkybių: teismo apklausiamas pareiškėjas nurodė, kad už parduotas akcijas jokių pajamų negavo, kadangi sandoris realiai neįvyko. Tuo tarpu teismas teigia, kad pareiškėjas prisipažino, jog sandoris įvyko tik negalėjo paaiškinti, kur panaudojo gautas pajamas. Be to, šis teismas visiškai priešingai aiškino pareiškėjo sutuoktinės atsiliepime pateiktus argumentus, tačiau šių trūkumų apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje, vėlgį, neištaisė, dėl galimos jų įtakos (jos nebuvimo) sprendžiant pareiškėjo (ne)sąžiningumo klausimą nepasisakė.
6. Priimtais sprendimais žemesnės instancijos teismai iš esmės konstatavo, kad pagrindinės pareiškėjo skolos kilo būtent iš jo kaip verslininko (įmonės akcininko ir vadovo veiksmų) vykdytos ūkinės komercinės veiklos ir su tuo susijusios rizikos, kuri įvertinta kaip nepagrįsta, tačiau tokia išvada padaryta neįvertinus visų būtinų jos teisingumui pagrįsti pareiškėjo sprendimus ir veiksmus konkrečiuose situacijose įtakojusius subjektyviusius bei objektyviusius veiksnus. Verslas visuomet yra susijęs su rizika, tačiau net kaip nepagrįsta (nepamatuota) įvertinta rizika, negali būti savaime aiškinama kaip aplinkybė, pagrindžianti rizikingus sprendimus priėmusios asmens nesąžiningumą, kadangi pastarajam konstatuoti būtina nustatyti, jog asmuo, kaip verslą vykdančią subjektą, konkrečioje situacijoje ne tik turėjo (objektyviusius kriterijus), bet ir galėjo (subjektyviusius kriterijus) įvertinti sprendimais prisiimamą riziką jos pagrįstumo/nepagrįstumo aspektais. Be to, nesąžiningumui konstatuoti būtina nustatyti, kad suprasdamas bei žinodamas, jog rizikos laipsnis konkrečiu atveju galimos gauti ekonominės naudos požiūriu yra nepateisinamai didelis, Pareiškėjas tokius sprendimus priimdavo bei įgyvendindavo būtent siekdamas išvengti prievolių kreditoriams vykdymo. Esamu atveju nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismas priimdami skundžiamas nutartis šių būtinų asmens (ne)sąžiningumui nustatyti konstatuoti aplinkybių, kaip to reikalauja teismų praktika, netyrė, dėl jų įtakos pareiškėjo veiksmų sąžiningumo požiūriu vertinimui skundžiamoje nutartyje nepasisakė.
7. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, o apeliacinės instancijos teismas skundžiamą nutartimi nerevizavo išvados, kad pareiškėjas slepia pajamas nuo kreditorių, kadangi tam tikras lėšas pervesdavo ne kreditoriams, o į uošvės banko sąskaitą. Pastaroji išvada nėra paremta asmens sąžiningumo teismo nustatymo analizei būtiniais kriterijais, kadangi neįvertinti pareiškėjo pateikti paaiškinimai, jog uošvei jis pervesdavo privalomas mokėti lėšas skyriumi gyvenančio vaiko išlaikymui ir todėl šios aplinkybės negali būti laikomomis jo nesąžiningumą patvirtinančiomis kreditorių atžvilgiu.

Atrankos kolegija, susipažinusi su kasacinio skundo argumentais, skundžiamų teismų procesinių sprendimų motyvais ir jų pagrindu padarytomis išvadomis, sprendžia, kad kasaciniame skunde nekeliami tokių teisės klausimų, kurie atitiktų CPK 346 straipsnio 2 dalyje nurodytus bylos peržiūrėjimo kasacine tvarka pagrindus. Atrankos kolegijos vertinimu, kasacinio skundo argumentais nepagrindžiama, kad teismai netinkamai aiškino ir taikė skunde nurodytas materialiosios ir proceso teisės normas ir kad tai galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui. Kasacinio skundo argumentais taip pat nepagrindžiamas nukrypimas nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos bei CPK 346 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyto kasacijos pagrindo egzistavimas.

Kasacinis skundas pripažintinas neatitinkančiu CPK 346 straipsnio, 347 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimų, todėl jį atsisakytina priimti (CPK 350 straipsnio 2 dalies 3, 4 punktai). Be to, nepateiktas kasacinio skundo vertimas į suinteresuotam asmeniui C. L. suprantamą kalbą. Skunde nenurodyti suinteresuotų asmenų antstolių V. Vėluvienės, B. Tamkevičienės, A. Rimaitės-Zičkuvienės adresai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 350 straipsnio 2 dalies 3, 4 punktais, 4 dalimi,

n u t a r i a :

Kasacinį skundą atsisakyti priimti ir grąžinti jį padavusiam asmeniui.
Ši nutartis yra galutinė ir neskundžiama.

Teisėjai

Sigita Rudėnaitė

Gediminas Sagatys

Agnė Tikniūtė